

JAARVERSLAG 2018 & JAARPLAN 2019

Colofon

Rekenkamer Den Haag

Leden

De heer Watze de Boer (voorzitter)

Mevrouw Pauline Reeuwijk (lid en plaatsvervangend voorzitter)

De heer Wicher Schönau (lid)

Medewerkers stafbureau

Arjan Wiggers (secretaris)

Thijs Bosma (senior onderzoeker en plaatsvervangend secretaris)

Floryt van Wesel (senior onderzoeker, tot augustus 2018)

Rosa Ridderhof (senior onderzoeker, vanaf januari 2019)

Coen Eisma (onderzoeker)

Rutger Smit (onderzoeker)

Souhaib ben Kchouh (onderzoeker, vanaf juni 2018)

Juliette van Adrichem (onderzoeker, vanaf augustus 2018)

Mylena Willemsen (onderzoeker/senior managementassistent)

Contactgegevens

Rekenkamer Den Haag

Postbus 19157

2500 CD Den Haag

T: 070 353 2048

Bezoekadres

Stadhuis Gemeente Den Haag

Spui 70

2511 BT Den Haag

Datum

29 maart 2019

Fotografie

Foto omslag: Nationale beeldbank / Swiers

Ontwerp

Studio Buffalo

Fenêtre BV

Copyright

De informatie, inclusief beeldmerken, logo's en fotomateriaal zijn wettelijk beschermd. Niets uit de teksten of grafische voorstellingen uit het jaarverslag van Rekenkamer Den Haag mag zonder schriftelijke toestemming van Rekenkamer Den Haag worden verspreid en/ of verveelvoudigd. Gebruik van de informatie voor persoonlijke doeleinden is toegestaan. Citeren is alleen toegestaan met bronvermelding.

REKENKAMER DEN HAAG

JAARVERSLAG 2018 &
JAARPLAN 2019

Jaarverslag 2018 & Jaarplan 2019

RIS 302174

VOORWOORD

Het jaar 2018 stond voor een ieder binnen de gemeente Den Haag in het teken van de gehouden raadverkiezingen en de nieuw te vormen coalitie. Zo ook voor de rekenkamer; wij mochten een presentatie verzorgen voor de nieuwe raadsleden tijdens de introductie die door de griffie werd georganiseerd. Daarnaast hebben wij in een informeel overleg met de raad in juli nog uitgebreider stilgestaan bij onze rol en positie. Hierbij hebben wij tevens de uitkomsten bekend gemaakt van de evaluatie van de rekenkamer. Wij zijn zeer tevreden over het mooie “rapportcijfer” dat de raad ons in de evaluatie heeft toegekend. Ook mochten wij in 2018 de tweede tranche van de door de raad in 2016 vastgestelde budgetuitbreiding ontvangen, hetgeen ons de mogelijkheid verschafte onze staf verder te versterken. Toch zijn wij niet in staat gebleken alle voornemens voor 2018 uit te voeren zoals door ons beoogd. Over de diverse redenen die hieraan ten grondslag liggen leest u meer in dit jaarverslag. Echter, bij één reden willen wij op deze plaats even stilstaan. Niet in alle gevallen loopt de informatievoorziening vanuit college en ambtelijk apparaat op een wijze die de doelmatigheid van de rekenkamer ten goede komt. Enkele jaren geleden hebben wij hierover al eens gesproken met de ambtelijke leiding ten einde een gezamenlijk informatieprotocol te ondertekenen. Dat stuitte destijds op nogal wat praktische bezwaren bij de ambtelijke organisatie. Nu zoveel jaar later staat voor ons wel vast dat het hebben van een dergelijk protocol noodzakelijk is. In 2019 zullen wij, aan de hand van onze opgedane ervaringen, hierover weer in gesprek gaan met de ambtelijke leiding. Uiteraard zullen wij de raad over de uitkomsten hiervan nader informeren.

Tot slot een woord van dank aan allen die betrokken zijn geweest bij ons onderzoek, binnen de gemeentelijke organisatie, maar ook daar buiten, voor hun bereidwillige medewerking, zonder welke ons werk niet mogelijk zou zijn geweest. In het bijzonder zijn wij de deelnemers aan het stadspanel erkentelijk die bereid bleken ons uitgebreid te willen informeren over een mogelijk onderzoeksonderwerp. Hetzelfde geldt voor de ondernemers van de Haagse Markt die met het invullen van een enquête een waardevolle bijdrage hebben geleverd aan ons onderzoek.

Watze de Boer

Voorzitter

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Jaarverslag 2018	6
1 Wat hebben we gedaan en bereikt?	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Stand van zaken jaarplan 2018	7
1.3 Afgeronde onderzoeken	8
1.4 Lopende onderzoeken	11
1.5 Onderzoeken in voorbereiding en verkenningen	14
1.6 Zelfevaluatie	15
1.7 Visitatie Rekenkamer Den Haag	15
1.8 Meerjarenstrategie 2017 – 2020	15
1.9 Activiteiten leden rekenkamer	16
1.10 Overige activiteiten	16
2 Wat heeft het gekost?	17
2.1 Toelichting per post	17
2.2 Onderzoeksdagen	18
Jaarplan 2019	19
1 Wat willen we bereiken?	20
2 Wat gaan we daarvoor doen?	22
2.1 Onderzoeken	23
2.2 Verkenningen	24
2.3 Monitoring raadsbesluiten n.a.v. rekenkameronderzoek	25
2.4 Opvolgingsonderzoeken	25
3 Wat gaat dat kosten?	26

JAARVERSLAG 2018

Inleiding

De Rekenkamer Den Haag brengt verslag uit van de activiteiten in 2018. Wij leggen hiermee verantwoording af over ons handelen en geven inzicht in de manier waarop we de door ons ter beschikking gestelde middelen hebben besteed. In de hierna volgende hoofdstukken zijn onze activiteiten nader weergegeven, waarbij het volgende stramien wordt gevolgd:

- Wat hebben we gedaan en bereikt?
- Wat heeft het gekost?

1 WAT HEBBEN WE GEDAAN EN BEREIKT?

1.1 Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de activiteiten en resultaten van 2018. In ons Jaarplan 2018 (RIS2994429) is een overzicht opgenomen van de voorgenomen activiteiten voor 2018. Aan de hand daarvan lichten we per onderwerp toe wat de stand van zaken is.

2018 was een bijzonder jaar omdat we onze onderzoekscapaciteit konden uitbreiden. Daardoor hadden we een omvangrijker onderzoeksprogramma dan in de voorgaande jaren. We hebben echter ook te maken gehad met zaken waardoor we op een aantal onderzoeksprojecten de planning wezenlijk aan hebben moeten passen. We hebben in 2018 de gemeenteraad twee keer geïnformeerd over wijzigingen in ons onderzoeksprogramma; op 18 mei en op 28 september.¹ We gaven aan dat we, als gevolg van het starten van een onderzoek naar de tarieven op de Haagse Markt en het verbreden van de scope van het onderzoek naar het Onderwijs- en Cultuur Centrum, het onderzoek naar het Afvalbeleid stop moesten zetten. Ook de moeizaam verlopen informatieverstrekking door het college voor het onderzoek naar het OCC heeft invloed gehad op de planning van onze werkzaamheden.

1.2 Stand van zaken jaarplan 2018

In de onderstaande tabel wordt per onderzoek aangegeven wat de oorspronkelijke planning was en wat de huidige stand van zaken is. Waar van toepassing is ook een toelichting opgenomen. Na de tabel wordt per onderzoek een uitgebreidere toelichting gegeven op wat we hebben gedaan en bereikt.

Onderwerp	Oorspronkelijke planning	Stand van zaken	Toelichting
Maatschappelijke opvang (samenwerking G4 rekenkamers)	Publicatie 18 januari 2018	Gepubliceerd 18 januari 2018	
Overkoepende boodschap Maatschappelijke opvang G4-rekenkamers	Publicatie in 2 ^e kw. 2018	Gepubliceerd op 24 mei 2018	
Opvolging raadbesluit Maatschappelijke opvang / beoordelen Integraal plan van het college	Publicatie in 3 ^e kw. 2018	Gepubliceerd op 14 januari 2019	In reactie op de verzending op 18 december 2018 van het plan van aanpak van het college hebben wij in januari 2019 een brief aan de raadscommissie gestuurd.

¹ RIS299720 en RIS300608

Opvolging raadsbesluit Subsidies / beoordelen nieuw Beleidskader Subsidies	Publicatie in 2 ^e kw. 2018	Nog niet gepubliceerd	Het college heeft nog geen nieuw beleidskader opgesteld.
Economisch beleid	Publicatie in 3 ^e kw. 2018	Publicatie verwacht in 2 ^e kwartaal 2019	Zowel personele wisselingen als complexiteit van het onderwerp hebben geleid tot een vertraging van dit onderzoek.
Exploitatie Onderwijs- en Cultuur Centrum	Publicatie in 3 ^e kw. 2018	Publicatie verwacht in het 3 ^e kwartaal 2019	Dit onderzoek is uitgebreid naar aanleiding van de herziening van het project met het raadsbesluit van 12 juli 2018. Daarnaast heeft de informatieverstrekking geleid tot de noodzaak de planning aan te passen.
Afvalbeleid	Publicatie in 4 ^e kw. 2018	Dit onderzoek is stopgezet	Vanwege de extra benodigde inzet op de rest van het onderzoeksprogramma is besloten dit onderzoek tot nader order stop te zetten.
Haagse markttarieven	P.m.	Publicatie verwacht in 2 ^e kwartaal 2019	Het onderzoek is op verzoek van de gemeenteraad verricht. De aanvankelijke beperkte onderzoeksvraag is tijdens het onderzoek verbreed.
Participatiewet	Onderzoeksopzet in 4 ^e kw. 2018 / Publicatie onderzoek medio 2019	Onderzoeksopzet is gepubliceerd op 27 februari 2019. Verwachte publicatie begin 2020.	
Te bepalen door het stadspanel	Onderzoeksopzet in 3 ^e kw. 2018 / Publicatie onderzoek in 1 ^e halfjaar 2019	Onderzoeksopzet verwacht 2 ^e kwartaal 2019. Publicatie medio 2020.	Uit het burgerpanel is het onderwerp 'handhaving in de openbare ruimte' naar voren gekomen.
Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	Uitvoering oriëntatie in 2 ^e halfjaar 2018	Oriëntatie is afgerond in december 2018	

Tabel 1. Stand van zaken geplande activiteiten uit het Jaarplan 2018

1.3 Afgeronde onderzoeken

'Van de straat', onderzoek Maatschappelijke opvang (in samenwerking met G4 rekenkamers)

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamers van de vier grote steden (G4) hebben in 2017 besloten een onderzoek uit te voeren naar de maatschappelijke opvang. Aanleiding hiervoor was de afronding in 2014 van het plan van aanpak van de vier grote steden tegen dak- en thuisloosheid

(2006 en 2014), de introductie van de nieuwe Wmo in 2015 en de actuele signalen over achterblijvende doorstroom en de toename van het aantal daklozen in Nederland, ondanks de intensievere inzet in de jaren 2006 tot 2014. De belangrijkste conclusie was dat de gemeente daklozen onvoldoende passende hulp bood. Zowel het aantal voorzieningen was ontoereikend als de aard van de ondersteuning. Daklozen gingen er in de fase van de noodopvang zelfs op achteruit in plaats van dat de ondersteuning tot herstel leidde. De conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer Den Haag zijn op 18 januari 2018 gepubliceerd in het rapport 'Van de straat' (RIS 298871).²

Op 24 mei 2018 hebben de G4 Rekenkamers een gezamenlijke brief aan de gemeenteraden van de G4 gezonden. In de brief zijn de uitkomsten van de afzonderlijke onderzoeken naar de Maatschappelijke opvang in de vier steden met elkaar vergeleken. Wij constateerden als G4 rekenkamers dat ondanks veel verschillen in uitvoering er vier belangrijke overeenkomstige conclusies getrokken konden worden. In alle gemeenten was de ondersteuning aan daklozen onvoldoende passend bij de problematiek van cliënten. Ook zagen we in alle steden een tekort aan opvangbedden en passende en betaalbare woonruimte, zowel binnen als buiten de keten van maatschappelijke opvang. We zagen in gemeenten een gebrek aan eenduidige sturingsinformatie. Tenslotte was niet overal voldoende aandacht voor leren, verbeteren en innoveren in de organisatie van de opvang en de ondersteuning.

Op dezelfde dag stuurden de G4 Rekenkamers aan zowel de vaste Kamercommissie VWS als de staatssecretaris van VWS een afschrift van de brief aan de gemeenteraden en spraken de hoop uit dat de uitkomsten van de onderzoeken betrokken zouden worden bij de nadere invulling en uitwerking van de meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang en bij de behandeling van stukken over de maatschappelijke opvang in de vaste Kamercommissie. In navolging op de onderzoeken en de brieven heeft een vertegenwoordiging van de rekenkamers op 22 augustus 2018 een gesprek gevoerd met een ambtelijke vertegenwoordiging van het Ministerie van VWS betrokken bij de maatschappelijke opvang.

Wat hebben we bereikt?

Na behandeling van het onderzoeksrapport 'Van de Straat' in de commissie Samenleving op 1 februari 2018 is het raadsvoorstel op 15 februari 2018 behandeld door de raad. De gemeenteraad stelde het voorstel met één wijziging vast en verzocht het college binnen 6 maanden met een plan van aanpak te komen waarin de punten uit het raadsbesluit nader zouden zijn uitgewerkt.

Op 9 februari 2018 gaf de wethouder van Stedelijke Economie, Zorg en Havens aan dat de aanbevelingen uit het rapport en het dictum van het raadsvoorstel goede handvatten bieden voor de verdere ontwikkeling van de maatschappelijke opvang. Daarbij gaf de wethouder aan welke acties en maatregelen ingang zijn gezet of worden gezet. In navolging op het raadsbesluit gaf de wethouder daarnaast aan voor de zomer een inhoudelijk integraal plan gereed te hebben.

² Deze publicatie is ook opgenomen in het jaarverslag 2017.

Op 18 december 2018 zond het college een plan van aanpak Maatschappelijke Opvang aan de gemeenteraad. De rekenkamer heeft daar op 14 januari 2019 een reactie op gegeven en deze aan de gemeenteraad gezonden. Op twee punten uit het raadsvoorstel was het college niet ingegaan; het verbeteren van informatiesystemen in de keten en het rapporteren aan de raad over de resultaten en het herzien van de financieringssytematiek van de maatschappelijke opvang. Tenslotte merkten wij op dat het plan van aanpak niet, zoals was verzocht door de raad, ter besluitvorming was voorgelegd.

De raadscommissie samenleving heeft op 29 januari 2019 gesproken over het plan van aanpak. Bij deze bespreking is ook onze reactie op het plan van aanpak betrokken. Naar aanleiding van de bespreking is door het college toegezegd op korte termijn een plan van aanpak ter besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad. In dit voorstel zal ook worden ingegaan op de onderdelen die in de versie van 18 december 2018 nog niet waren uitgewerkt.

Recent heeft het college nog een brief aan de raad gezonden over de voortgang van de opvolging van het raadsbesluit naar aanleiding van ons onderzoek (RIS02114, 19 maart 2019) en is het plan van aanpak ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd (RIS02128, 26 maart 2019).

Landelijk

Tijdens het Algemeen Overleg van de Tweede Kamer over de Maatschappelijke opvang op 13 juni 2018 stond ook de brief van de G4 Rekenkamers op de agenda. Tijdens het overleg gaf de Staatssecretaris aan de 'rekenkamers de vinger op de zere plek hebben gelegd'. Hij gaf ook aan dat er al veel gebeurt, maar dat dit nog niet genoeg is en dat hij in overleg was met gemeenten over de uitvoering van de maatschappelijke opvang.³

Op 14 maart 2019 bood de staatssecretaris van VWS een Actieprogramma Dak- en Thuisloze jongeren aan de Tweede Kamer aan.⁴ Met het actieprogramma wil de staatssecretaris in samenwerking met onder meer gemeenten zorgen voor een fundamentele afname van het aantal dak- en thuisloze jongeren.

'Eerlijk delen', onderzoek subsidies.

Wat hebben we gedaan?

Op 24 augustus 2017 hebben we het onderzoek 'Eerlijk delen' naar het door de gemeente gevoerde subsidiebeleid gepubliceerd (RIS297663). In dit onderzoek werd de opvolging door de gemeente van het in 2011 gepubliceerde onderzoek 'Van uitgaven naar uitkomsten' (RIS181562) en de actuele stand van zaken ten aanzien van de doeltreffendheid en doelmatigheid van de subsidieverstrekking onderzocht. Bij de behandeling van het onderzoek in de commissie bestuur op 29 november 2017 is door het college aangegeven dat er in maart 2018 een nieuw beleidskader subsidies zou

³ Verslag van het Algemeen Overleg van 13 juni 2018 over Maatschappelijke Opvang en Beschermd wonen door de Federatie opvang (site: www.opvang.nl, geraadpleegd op 26 maart 2019).

⁴ 'Aanbiedingsbrief Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren', Staatssecretaris van VWS aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 14 maart 2019.

worden gepresenteerd, waarin ook ingegaan zou worden op de aanbevelingen van de rekenkamer. In het kader van de navolging van ons onderzoek 'Eerlijk delen', hadden we in ons jaarplan 2018 opgenomen een reactie te geven op het nieuwe beleidskader van het college.

Wat hebben we bereikt?

Tot dit moment⁵ is er nog geen voorstel van het college verschenen voor een nieuw beleidskader subsidies. Als gevolg daarvan schuiven we het formuleren van een reactie op het nieuwe beleidskader door naar het jaarplan voor 2019 (zie Monitoring raadsbesluiten n.a.v. rekenkameronderzoek).

1.4 Lopende onderzoeken

Economisch Beleid

Wat hebben we gedaan?

Eind januari 2018 zijn we gestart met een onderzoek naar het Economisch Beleid van de gemeente. De concrete aanleiding voor dit onderzoek lag in de uitkomst van een verkenning die wij in 2017 hebben uitgevoerd naar de economische doelstellingen die ten grondslag lagen aan het 10.000-banen plan van het vorige college. De verkenning richtte zich op de kwaliteit van de onderbouwing bij instrumenten die de gemeente inzet om economische doelen te bereiken en de relatie tussen doelstellingen en deze instrumenten. De uitkomsten van deze verkenning boden voor de rekenkamer aanknopingspunten om de kwaliteit van het huidige economische beleid nader te onderzoeken. De hoofdvraag van dit onderzoek richt zich op de beoordeling van de kwaliteit van het economische beleid zoals uiteengezet in de strategische lijnen Stedelijke Economie en Kenniseconomie.⁶ Om de kwaliteit van het beleid te kunnen beoordelen is een analyse gemaakt van de aansluiting tussen beleidsdoelen en – instrumenten, de onderbouwingen daarvan, de beschikbare middelen, zowel per programma als op het niveau van instrumenten en de monitoring. Daarnaast is aan de hand van beschikbare wetenschappelijke studies de effectiviteit van enkele instrumenten beoordeeld. Hiervoor hebben we gebruik gemaakt van systematische reviews. Dit zijn omvangrijke studies waarbij de uitkomsten van grote hoeveelheden afzonderlijke wetenschappelijke onderzoeken worden gebundeld. We hebben gekozen voor deze aanpak, omdat juist over de effectiviteit van instrumenten ('wat werkt wel en wat werkt niet?') veel onduidelijkheid bestaat en in het beleid zelf hiervoor weinig onderbouwing is aangetroffen.

Wat hebben we bereikt?

In november 2018 hebben we de onderzoeksfase van dit onderzoek afgerond en het feitenrapport voor wederhoor aan de ambtelijke organisatie voorgelegd. Begin februari 2019 hebben wij het bestuurlijk rapport voorgelegd aan het college van burgemeester en wethouders met het verzoek hier op te reageren. Zowel voor het feitelijk wederhoor als voor het bestuurlijk wederhoor is verlenging van de reactietermijn gevraagd. Wij hebben in beide gevallen deze verzoeken gehonoreerd,

⁵ 29 maart 2019

⁶ Het 'Aanvalsplan Den Haag maakt werk', het 'Aanvalsplan Jeugdwerkloosheid' en 'Werkprogramma Internationaal' zijn niet betrokken bij het onderzoek.

waardoor het wederhoor (feitelijke en bestuurlijk) in totaal 10 weken beslaat. Wij verwachten, bij het schrijven van dit jaarverslag, het onderzoek in april 2019 te kunnen publiceren.

Onderwijs- en Cultuur Centrum

Wat hebben we gedaan?

Het onderzoek naar het OCC had als uitgangspunt de kaderstelling door de gemeenteraad met het besluit uit 2014 op het raadsvoorstel 'Kaders en kredietaanvraag gebiedsontwikkeling Spuikwartier'. In de onderzoeksopzet gaven we aan dat het onderzoek zich zou richten op de toekomstige exploitatie van het OCC en de mogelijkheden van de gemeenteraad om te sturen op de doeltreffendheid en doelmatigheid van die exploitatie. Daarnaast wilden we de raad inzicht geven in de eigen kaderstellende en controlerende rol.

In juli 2018 stemde de gemeenteraad in het met raadsvoorstel 'Onderwijs- en cultuurcomplex – Spuikwartier'. De gemeenteraad ging daarmee akkoord met een 'package deal' tussen de gemeente en de aannemer van het OCC en met een aanpassing van de kaderstelling voor het project. De rekenkamer heeft daarop besloten de contractvorm en het contractmanagement, alsmede de betekenis van de 'package deal', ook onderdeel van het onderzoek te maken.

Naast deze uitbreiding van het onderzoek heeft de informatievoorziening door de gemeentelijke organisatie bij dit onderzoek veel inzet en tijd gekost van de Rekenkamer. We zijn in 2016 gestart met een verkenning naar dit onderwerp, waarbij we in eerste instantie vooral de ontwikkelingen op dit dossier in de gaten hielden. Vanaf het eerste begin hebben we grote terughoudendheid ondervonden bij de gemeente in het verstrekken van informatie. Vanaf de start van de verkenning naar het OCC hebben we in totaal 25 keer informatie opgevraagd. Informatie is op 19 momenten aan ons aangeleverd, maar niet nadat wij 28 keer aandacht hebben moeten vragen voor gedane verzoeken. Die aandacht bestond uit diverse mails aan de ambtelijke contactpersonen, overleggen met de gemeentesecretaris en brieven aan de verantwoordelijk wethouder. We hebben in totaal 121 gespecificeerde documenten opgevraagd, waarvan er eind februari 2019 97 waren ontvangen.⁷ De moeizame verstrekking van informatie door de gemeentelijke organisatie heeft veel extra tijd gekost en vertraging in het onderzoek opgeleverd.

Wat hebben we bereikt?

Als gevolg van de hierboven beschreven ontwikkelingen, is de oorspronkelijke planning niet gehaald. We verwachten het onderzoek naar het OCC in het derde kwartaal van 2019 te publiceren.

Onderzoek Afvalbeleid

Wat hebben we gedaan?

Op 17 oktober 2017 heeft de rekenkamer een onderzoeksopzet voor een onderzoek naar het afvalbeleid vastgesteld en toegezonden aan raad en college (RIS 298145).

⁷ Het totaal aantal ontvangen bestanden is ruim 600, omdat een deel van de gevraagde documenten sets van meerdere stukken betreft.

Doel van dit onderzoek was inzichtelijk te maken in hoeverre de afvalverwijdering voldoet aan de landelijke en door de raad vastgestelde vereisten en uitgangspunten. De beoogde publicatie van het onderzoek was het vierde kwartaal van 2018. Tot en met het tweede kwartaal van 2018 hebben wij gewerkt aan de uitvoering van dit onderzoek, waarbij het verzamelen van de benodigde informatie meer tijd heeft gevraagd dan voorzien. In de onderzoeksopzet werd uitgegaan van publicatie in april 2018. Rekening houdend met de formele termijnen voor wederhoor (ambtelijk en bestuurlijk) betekent dit dat wij uiterlijk in januari een conceptonderzoeksrapport afgerond moesten hebben. Wij ontvingen de benodigde informatie voor dit onderzoek echter pas eind februari 2018 van de gemeentelijke organisatie. Op dat moment waren wij ook bezig met de begin 2018 gestarte onderzoeken naar het Onderwijs- en Cultuurcentrum en de tarieven van de Haagse Markt. In samenhang met de rest van het onderzoeksprogramma hadden we daardoor onvoldoende capaciteit om het onderzoek naar het Afvalbeleid uit te voeren. We hebben daarom besloten dit onderzoek vooralsnog stop te zetten.

Wat hebben we bereikt?

Na de stopzetting van het onderzoek in mei 2018 is het onderzoek nog niet hervat. ([Zie verder het jaarplan 2019 Afvalbeleid](#)).

Tarieven Haagse Markt

Wat hebben we gedaan?

Op 25 januari 2018 nam de gemeenteraad een motie aan met het verzoek aan de rekenkamer een onderzoek te doen naar de tarieven van de Haagse Markt (RIS298987). In dezelfde raadsvergadering nam de raad een vrijwel identieke motie aan waarin ook de gemeentelijke accountantsdienst verzocht werd een onderzoek te doen naar deze tarieven. Op 13 juli 2018 zonden wij de aankondiging van de start van dit onderzoek met de onderzoeksopzet aan de gemeenteraad en het college. Van de ambtelijke organisatie kregen wij volop medewerking en hebben wij toegang tot de benodigde informatie gekregen. Ook hebben wij met vertegenwoordigers van de ondernemers gesproken. Deze gesprekken waren voor ons aanleiding de onderzoeksaanpak te verbreden en het perspectief van de ondernemers nadrukkelijker in het onderzoek te betrekken. We hebben daarvoor, in het derde kwartaal van 2018, een enquête onder ondernemers op de Haagse Markt uitgezet, zodat wij een algemeen beeld krijgen van de door de ondernemers ervaren problemen.

Wat hebben we bereikt?

Februari 2019 is het conceptfeitenrapport voor feitelijk wederhoor afgerond. Na het feitelijk- en bestuurlijk wederhoor verwachten wij de uitkomsten van het onderzoek in het tweede kwartaal van 2019 te kunnen publiceren.

Participatiewet

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft in haar meerjarenprogramma opgenomen structureel aandacht te willen besteden aan de decentralisaties in het sociaal domein. We publiceerden de afgelopen jaren al onderzoeken naar de Jeugdwet (voorbereiding op de decentralisatie van de Jeugdzorg, in 2014) en naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Sociale wijkzorgteams in 2015, naar de toegang tot de maatschappelijke ondersteuning in

2017 en naar de maatschappelijke opvang in 2018). Als derde onderwerp hadden we een onderzoek naar de Participatiewet op ons onderzoeksprogramma staan.

In 2018 hebben we een verkenning uitgevoerd naar de Participatiewet. De uitvoering door de gemeente van deze wet kent zeer uiteenlopende aspecten, wat een verkenning complex maakt. De rekenkamer heeft tijdens de fase van de verkenning tevens brede kennis opgebouwd over het beleidsterrein van de Participatiewet. Op basis van de verkenning heeft de rekenkamer besloten binnen het thema Participatiewet een onderzoek te doen naar de begeleiding door de gemeente naar school of werk van jongeren.

Wat hebben we bereikt?

Op 27 februari 2019 hebben wij de opzet voor het onderzoek naar de Participatiewet – jongeren gepubliceerd. De verwachting is dat we dit onderzoek eind 2019 - begin 2020 kunnen publiceren ([zie verder jaarplan 2019, onderzoek Participatiewet – jongeren](#)).

1.5 Onderzoeken in voorbereiding en verkenningen

Stadspanel – Handhaving in de openbare ruimte

Wat hebben we gedaan?

De Rekenkamer Den Haag heeft in het voorjaar van 2018 via het Stadspanel Den Haag een vragenlijst uitgezet met als doel om van de inwoners van de gemeente Den Haag informatie te krijgen voor een nieuw onderzoeksthema van de rekenkamer.

Onderwerpen waar voor gekozen kon worden waren: Handhaving, Parkeerbeleid, Luchtkwaliteit, Bomenpopulatie, Openbare ruimte en Veiligheid. Circa 1.600 van de 3.000 leden van het Haagse stadspanel die waren uitgenodigd om deel te nemen, hebben de vragenlijst ingevuld. Uit de antwoorden kwam naar voren dat de voorkeur voor onderzoeksonderwerpen uitgaat naar: Luchtkwaliteit, Handhaving en Veiligheid. Van de respondenten is aan een selectie van 300 personen nog een aantal aanvullende vragen voorgelegd over deze onderwerpen. Op basis van de uitkomsten van deze tweede ronde is gekozen voor het onderwerp Handhaving in de openbare ruimte.

Wat hebben we bereikt?

De rekenkamer bereidt voor dit onderwerp een onderzoek voor door een verkenning naar het thema handhaving in de openbare ruimte uit te voeren. We verwachten in april 2019 een onderzoeksopzet te publiceren en het onderzoek naar handhaving te starten ([zie verder Jaarplan 2019, Handhaving in de openbare ruimte](#)).

Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Wat hebben we gedaan?

In het tweede halfjaar van 2018 hebben we een verkenning uitgevoerd naar de metropoolregio. In de metropoolregio dragen 23 samenwerkende gemeenten in Zuid-Holland de ambitie uit om van de zuidelijke Randstad een metropoolregio te maken met een goede infrastructuur en een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat. De gemeenten hebben daarvoor eind 2014 via de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) opgericht. Het doel van onze verkenning naar de MRDH was, ter voorbereiding op een mogelijk onderzoek, in beeld te brengen wat de taken van de MRDH zijn en wat mogelijke onderzoeksthema's zijn.

Wat hebben we bereikt?

Omdat de MRDH een gemeenschappelijke regeling is, hebben alle rekenkamers en rekenkamercommissies van de deelnemende gemeenten het recht om onderzoek bij de MRDH uit te voeren. Voor de MRDH is het echter ondoelmatig om door meerdere rekenkamers onderzocht te worden. Voor een rekenkamer en rekenkamercommissie is het bovendien onaantrekkelijk om zelfstandig een onderzoek te financieren waar andere rekenkamers en gemeenten ook voordeel bij hebben. De Rekenkamer Rotterdam en Rekenkamer Den Haag hebben daarom samen het voortouw genomen om in overleg met de andere rekenkamers en rekenkamercommissies een onderzoek bij de MRDH uit te voeren. Daarbij wordt gezocht naar mogelijkheden om vanuit de MRDH een bijdrage voor dit onderzoek te krijgen, zodat indirect alle inwoners van de deelnemende gemeenten hier in gelijke mate aan bijdragen. Wanneer hierover meer duidelijkheid bestaat, zullen we de gemeenteraad nader informeren.

1.6 Zelfevaluatie

In het kader van het kwaliteitshandvest van de grote lokale rekenkamers hebben wij in 2018 door een extern onderzoeksbureau een evaluatie van de rekenkamer Den Haag laten uitvoeren, waarin ook gemeenteraadsleden, leden van het college, ambtenaren en andere belanghebbenden zijn geconsulteerd. Op 9 juli 2018 hebben we de gemeenteraad geïnformeerd over de uitkomsten van de evaluatie en de consultatie die daar onderdeel van uitmaakt (RIS300117). Uit de consultatie kwam onder meer naar voren dat de gemeenteraad tevreden is over de wijze waarop wij ons onderzoek uitvoeren. De waardering voor de rekenkamer was gemiddeld een 7,9 en gewogen naar het aantal zetels een 8,0. Daarbij week de gemiddelde waardering van coalitiepartijen nauwelijks af van de waardering van oppositiepartijen. De rekenkamer blijkt voor de raad een belangrijk onafhankelijk orgaan om de kaderstellende- en controlerende taak te kunnen uitoefenen.

1.7 Visitatie Rekenkamer Den Haag

Het genoemde kwaliteitshandvest van rekenkamers voorziet ook in een periodieke visitatie van de rekenkamers die ondertekenaar zijn. In de visitatie beoordelen collega-rekenkamers onder leiding van een onafhankelijke voorzitter de kwaliteit en kwaliteitsborging van de processen en organisatie van de rekenkamer. Eind 2018 is in dit kader een visitatie van de Haagse rekenkamer gestart door de rekenkamers van Utrecht en Amsterdam. De uitkomsten van deze visitatie verwachten wij voor het zomerreces van 2019 met de gemeenteraad te kunnen delen.

1.8 Meerjarenstrategie 2017 – 2020

In maart 2016 publiceerde de rekenkamer een meerjarenstrategie voor de jaren 2017 – 2020; 'Onderzoek waarop u kunt rekenen' (RIS 294215). Met de meerjarenstrategie geeft de rekenkamer inzicht in de doelen voor de rekenkamer en de wijze waarop we daaraan invulling willen en kunnen geven. De ambities zoals die in de meerjarenstrategie zijn neergelegd onderstreepten de noodzaak tot versterking van de rekenkamer. Naar aanleiding van de meerjarenstrategie heeft de gemeenteraad eind 2016 besloten tot een uitbreiding van het budget van de rekenkamer, waarmee 50% van de benodigde versterking van de rekenkamer mogelijk werd. Wij hebben op 28 maart 2019 een brief aan het presidium gezonden met een terugblik op de

meerjarenstrategie en de bereikte resultaten als gevolg van de budgetuitbreiding, vergezeld van een voorstel voor de begroting voor 2020.

1.9 Activiteiten leden rekenkamer

De voorzitter van de rekenkamer wordt geacht zijn functie in 12 uur per week te vervullen, voor de leden is dat 8 uur per week. Zij besteden het grootste gedeelte van hun tijd aan overleg en werkzaamheden voor de opzet, begeleiding, publicatie en behandeling van onderzoeksprojecten.

In 2018 hebben zij elf maal een reguliere rekenkamervergadering gehouden. De leden woonden daarnaast relevante raads(commisie)vergaderingen en werkconferenties bij. Ook wordt er met directeuren / voorzitters van andere rekenkamers, zoals de G4 en Algemene Rekenkamer, periodiek overleg gevoerd. De voorzitter besteedt verder tijd aan de interne organisatie van de rekenkamer.

1.10 Overige activiteiten

De rekenkamer legde in het kader van het onderzoek naar het Economisch beleid op 10 april 2018 een werkbezoek af bij The Hague Security Delta. We hebben daarbij toelichting gekregen op het werk van deze organisatie en de HSD campus bezocht. Op 11 juli 2018 bezochten we in het kader van de verkenning Participatiewet de Haeghe Groep op de locatie op het bedrijventerrein Zichtenburg. We kregen een toelichting op de verschillende voorzieningen die de Haeghe Groep aanbiedt en we bezochten de werkplaatsen op deze locatie.

2 WAT HEEFT HET GEKOST?

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2018 (oorspronkelijk)	Begroting 2018 (gewijzigd)	Realisatie 2018
Personeelskosten staf	521	521	456
Honorering leden rekenkamer	71	71	69
Inhuur	61	71	87
Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)	98	98	98
Diversen	27	27	36
Totaal	778	788	746
		Resultaat	42

Tabel 2. Financieel overzicht 2018

De rekenkamer stuurt op een neutraal resultaat van de jaarrekening, waarbij prioriteit ligt op het voorkomen van een negatief resultaat. De oorspronkelijke begroting bedroeg € 778.000 en is gedurende het jaar verhoogd naar € 788.000. Het eindresultaat bedraagt € 42.000. Dit is 5% van de begroting. Conform de verordening neemt de rekenkamer het resultaat (tot maximaal 10% van de omvang van de begroting) mee naar 2019.

2.1 Toelichting per post

De *Personeelskosten* zijn lager dan de begroting vanwege het vertrek van een senior onderzoeker per 1 september 2018, ouderschapsverlof en het bijkopen van verlof door medewerkers. De gemiddelde omvang van de staf in 2019 was 5,6 fte. De onderuitputting is voor een deel benut voor de overbesteding op de post inhuur derden.

Honorering leden rekenkamer: de realisatie is lager dan de begroting vanwege het aanpassen van de onkostenvergoeding vanaf maart 2018.⁸

Inhuur: ten behoeve van een aantal (onderzoeks-) activiteiten is gebruik gemaakt van inhuur van derden (zie tabel 4). Ter dekking van de overbesteding is de ruimte benut die ontstond door onderuitputting van de post personeelskosten (zie hiervoor).

⁸ Circulaire (onkosten)vergoeding 2018 + wijziging bezoldiging 2017 politieke ambtsdragers gemeenten, 16 november 2017

Inhuur	Bedrag (x € 1.000)
Onderzoek Economisch beleid	23
Onderzoek Tarieven Haagse Markt	13
Specialistische kennis Onderzoek Onderwijs en Cultuurcentrum (OCC)	20
Verkenning Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	10
Raadpleging stadspanel over onderzoeksprogramma	4
Specialistische kennis inzake geheimhouding voor rekenkamers	2
Onafhankelijke Functionaris Gegevensbescherming (FG)	2
Zelfevaluatie - onafhankelijke consultatie externe belanghebbenden	13
Totaal	87

Tabel 3. Inhuur

De *Overheadkosten* betreffen de huisvestingskosten, inclusief de inrichting van de werkplekken en dienstverleningsovereenkomsten voor ICT, financiën, betalingen en personeelszaken. De realisatie komt overeen met de begroting.

Onder *Diversen* vallen de lasten voor opleidingen, lidmaatschappen, drukkosten, onkostendeclaraties van de staf, lasten voor bijeenkomsten en catering en aanschaf van kantoorbenodigdheden. De gerealiseerde lasten zijn hoger dan begroot, vanwege onder andere investeringen in het verbeteren van de arbeidsomstandigheden. Ter dekking van de overbesteding is de ruimte benut die ontstond door onderuitputting van de post personeelskosten (zie hiervoor).

2.2 Onderzoeksdagen

In het jaarverslag rapporteert de rekenkamer ook over het aantal bestede onderzoeksdagen (intern) voor gepubliceerde en lopende onderzoeken. In tabel 4 is het aantal besteedde onderzoeksdagen in 2018 per onderzoek weergegeven.

Onderzoek	Dagen
Maatschappelijke Opvang (inclusief opvolging)	16
Economisch Beleid	250
Onderwijs en Cultuur Centrum	188
Afvalbeleid	6
Tarieven Haagse Markt	100
Verkenning Handhaving	16
Verkenning MRDH	38
Verkenning Participatiewet	94

Tabel 4. Onderzoeksdagen 2018. Zie paragraaf 1.2 Stand van zaken jaarplan 2018 voor een toelichting van de bereikte resultaten per onderzoek.

JAARPLAN 2019

Inleiding

De rekenkamer is, evenals de gemeenteraad, de burgemeester en het college, een in de gemeentewet vastgelegd bestuursorgaan. De rekenkamer is onafhankelijk en onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur (college, burgemeester en gemeenteraad) gevoerde bestuur. Het doel van de rekenkamer is, conform de toelichting bij de wet, de controlerende (en kaderstellende) rol van de raad te versterken en de aandacht voor met name de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid bij het bestuur te vergroten. De producten van de rekenkamer zijn tevens bedoeld als aanknopingspunt voor het gemeentebestuur om rekenschap af te leggen aan de burgers.

Onze missie is:

Het door middel van onafhankelijk en objectief onderzoek beoordelen van het door de gemeente Den Haag gevoerde bestuur met als doel het functioneren van de gemeente te verbeteren en de publieke verantwoording daarover te versterken.

In de hierna volgende hoofdstukken zijn de geplande activiteiten nader uitgewerkt. Omdat we in het jaarplan vooruitkijken is de volgorde hier andersom ten opzichte van het jaarverslag en kijken we eerst naar onze ambities en daarna naar de praktische uitwerking daarvan in 2019:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat gaat dat kosten?

1 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

In 2016 heeft de rekenkamer een meerjarenstrategie voor de jaren 2017-2020 opgesteld. In de meerjarenstrategie hebben we de volgende ambities geformuleerd.

1. Het vergroten van het bereik van de rekenkameronderzoeken naar het gevoerde beleid, zodat in de periode 2017 - 2020 vrijwel alle beleidsprogramma's uit de begroting aan bod zijn geweest. Om dit te bereiken worden circa vier onderzoeken per jaar uitgevoerd;
2. Het uitvoeren van gemiddeld drie (kleinere) onderzoeken per jaar naar het voorgenomen beleid. Deze onderzoeken zijn ondersteunend voor de kaderstellende en controlerende rol van de raad en gericht op actuele dossiers en besluitvormingsmomenten;
3. Het structureel monitoren van de opvolging van de raadsbesluiten naar aanleiding van de aanbevelingen van de rekenkamer en het hierover informeren van de raad. In dat kader voeren wij gemiddeld één opvolgingsonderzoek per jaar uit, waarin we ook inhoudelijk beoordelen of het raadsbesluit volledig is uitgevoerd;
4. Het vergroten van de kwaliteit en het verminderen van de kwetsbaarheid van de organisatie.
5. Het meer betrekken van informatie van andere gemeenten en overheidsinstanties in het onderzoek;
6. Het periodiek verrichten van onderzoek naar taken die door de gemeente op afstand zijn geplaatst en waar de gemeenteraad minder zicht op heeft;
7. Het op professionele wijze invulling geven aan de wettelijke toezichtsrol van de rekenkamer op de gemeentelijke accountantsorganisatie.

Deze ambities vormen de basis voor de jaarplannen die de rekenkamer opstelt.

In de meerjarenstrategie is een globale verdeling van onderzoeken voor de komende jaren opgenomen, waarbij een volledige spreiding over de (huidige) begrotingsprogramma's is nagestreefd. De raad heeft besloten om een deel toe te kennen van het benodigde budget om deze ambities volledig waar te kunnen maken. Het daadwerkelijk realiseren van de meerjarenplanning wordt beïnvloed door de praktische en budgettaire mogelijkheden van de rekenkamer en door de invloed van actuele ontwikkelingen die tot andere prioritering kunnen leiden. De rekenkamer volgt daarvoor de politieke agenda en onderhoudt contacten met onder andere de gemeenteraad en maatschappelijke partijen. Tenslotte zijn de wettelijke kaders en de gemeentelijke verordening voor de rekenkamer leidend bij de uitvoering van haar werkzaamheden. In de tabel hieronder is zichtbaar hoe de gerealiseerde en voorgenomen onderzoeken zich verhouden tot het in de meerjarenstrategie opgenomen onderzoeksprogramma. Van de voorgenomen 10 reguliere onderzoeken

in het programma tot en met 2019 zullen we er naar verwachting 7 realiseren. Voor de opvolgingsonderzoeken geldt dat we er, gezien de beschikbare capaciteit, met het in 2017 gepubliceerde onderzoek naar subsidies, tot en met 2019 in totaal één zullen realiseren. In onderstaande tabel is het oorspronkelijke meerjarenprogramma weergegeven met, in geel, de gerealiseerde en voorgenomen onderzoeken (tabel 5).

Thema	Onderzoeksthema	2016	2017	2018	2019	2020
Mens	Toegang tot de Wmo + opvolgingsonderzoek	Onderzoek				Opvolging
	Opvolgingsonderzoek Sociale Wijkzorgteams	Opvolging	Onderzoek			
	Participatiewet - re-integratie			Onderzoek		
	Onderwijs			Opvolging		
	Opvolgingsonderzoek Decentralisatie Jeugdzorg					
	Bescherming privacy bij de decentralisaties				Onderzoek	
	Stadsdelen en wijkaanpak				Onderzoek	
	Armoede beleid					Onderzoek
	Maatschappelijke opvang (toegevoegd)					
Stad	Doeltreffend- en doelmatigheid Economisch beleid		Onderzoek			
	Cultuur - bezuinigingen			Onderzoek		
	Omgevingswet, bezwaartermijnen				Onderzoek	
	Opvolgingsonderzoek Luchtkwaliteit (evt. in G4-verband)				Opvolging	
	Duurzaamheid, leefbaarheid en groen					Onderzoek
	Sociale woningbouw					Onderzoek
	Exploitatie Onderwijs- en Cultuurcomplex (toegevoegd)					
	Tarieven Haagse Markt (toegevoegd)					
	Gemeentelijk afvalbeleid (toegevoegd)				On hold	
	Handhaving (toegevoegd: uitkomst burgerpanel)					
Bestuur en informatie	Opvolgingsonderzoek Subsidies	Opvolging				
	Opvolgingsonderzoek Digitale Veiligheid		Opvolging			
	Wet Toezicht Accountantsorganisaties (2x)		Wta		Wta	
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag			Onderzoek		
	Gemeentelijk vastgoed				Onderzoek	
	Geheimhouding					Onderzoek

Tabel 5. Meerjarenprogramma 2016-2020 en realisatie/actuele planning (geel).

2 WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

In dit hoofdstuk leggen we ons jaarplan vast voor 2019 en geven we een toelichting op de afzonderlijke producten die in het jaarplan zijn opgenomen. Dit jaar verwachten wij drie onderzoeken te publiceren; naar het Economisch Beleid van de gemeente, de Tarieven van de Haagse Markt en het Onderwijs en Cultuur Centrum. We zijn eind februari 2019 gestart met een onderzoek naar de Participatiewet. We verwachten nog in het tweede kwartaal te starten met een onderzoek naar de Handhaving in de openbare ruimte en in het derde kwartaal naar de Geheimhouding op bestuurlijke stukken. Deze onderzoeken zullen naar verwachting in 2020 worden gepubliceerd.

Ter voorbereiding op mogelijke onderzoeken voor de middellange termijn is het voornemen in de loop van 2019 een aantal onderwerpen te verkennen: het Sturen op woningbouw, de Jeugdzorg en de Energiestransitie. Ten slotte willen we beoordelen op welke wijze het college gevolg geeft aan raadsbesluiten naar aanleiding van afgeronde onderzoeken en de raad hierover informeren. In de onderstaande tabel is onze jaarplanning opgenomen. Hierna geven we op elk onderwerp een toelichting.

Product	Onderwerp	Datum
Onderzoek	Economisch beleid	Publicatie 2 ^e kwartaal 2019
Onderzoek	Tarieven van de Haagse Markt	Publicatie 2 ^e kwartaal 2019
Onderzoek	Onderwijs- en Cultuur Centrum	Publicatie 3 ^e kwartaal 2019
Onderzoek	Participatiewet – begeleiding van jongeren	Gestart 1 ^e kwartaal 2019 / Publicatie verwacht 2 ^e kwartaal 2020
Onderzoek	Handhaving in de openbare ruimte	Start 2 ^e kwartaal 2019 / Publicatie verwacht 2 ^e kwartaal 2020
Onderzoek	Geheimhouding op bestuurlijke stukken	Start 3 ^e kwartaal 2019 / Publicatie verwacht eind 2 ^e kwartaal 2020
Onderzoek	Afvalbeleid	Heroverwogen / stopgezet
Verkenning	Sturen op woningbouw	Start 3 ^e kwartaal 2019
Verkenning	Jeugdzorg	Start 4 ^e kwartaal 2019
Verkenning	Energiestransitie	Continue
Navolging	Navolging op afgeronde onderzoeken (o.a. subsidies)	Wanneer van toepassing

Tabel 6. Jaarplanning 2019

2.1 Onderzoeken

Economisch Beleid

Op 23 januari 2018 heeft de rekenkamer een onderzoeksopzet vastgesteld en toegezonden aan raad en college (RIS 298916). Met dit onderzoek wil de rekenkamer de gemeenteraad inzicht verschaffen in de kwaliteit van het gevoerde economische beleid op het terrein van 'Kenniseconomie' en 'Stedelijke economie' om zo de gemeenteraad te ondersteunen bij het stellen van kaders aan de uitwerking van nieuw economisch beleid. Het onderzoek is bij het opstellen van dit jaarverslag in de afrondende fase voorafgaand aan publicatie, welke wordt verwacht in april van dit jaar.

Tarieven van de Haagse Markt

Op 25 januari 2018 heeft de gemeenteraad twee, vrijwel identieke, moties aangenomen met betrekking tot de tarieven van de Haagse markt, waarin zowel de Rekenkamer (RIS 298987) via het presidium, als de Accountantsdienst (RIS 298988) via het college wordt gevraagd een onderzoek te verrichten. In de eerste maanden van 2018 hebben we een verkenning gedaan en halverwege 2018 zijn wij gestart met dit onderzoek, dat zich richt op zowel de marktgelden (publieke middelen) als de huur die aan ondernemers voor de marktkramen in rekening wordt gebracht. Bij het onderzoek zijn de ondernemers zelf ook betrokken, onder meer via een enquête die wij onder alle ondernemers op de markt hebben uitgedeeld. We verwachten het onderzoek in het tweede kwartaal van 2019 te publiceren.

Onderwijs- en Cultuur Centrum

Zoals in het jaarverslag over 2018 onder '[wat hebben we gedaan en bereikt?](#)' al aangegeven, heeft het onderzoek naar het OCC vertraging opgelopen. Deels is dit het gevolg van een verbreding van het onderzoek waarbij ook de gekozen contractvorm voor de aanbesteding en het contractmanagement worden beoordeeld. In dat kader maken we inzichtelijk welk beoordelingskader aangehouden kan worden voor deze beoordeling. Aan de hand van dat beoordelingskader wordt de contractvorm en de toepassing daarvan beoordeeld. Voor de uitvoering van dit deel van het onderzoek hebben wij de Vrije Universiteit een opdracht verstrekt. We verwachten het onderzoek naar het OCC na de zomer van 2019 te publiceren.

Participatiewet – begeleiding van jongeren

Op 27 februari 2019 hebben we de opzet voor dit onderzoek aan de gemeenteraad en het college gestuurd en is het onderzoek gestart. Met het onderzoek richt de rekenkamer zich op de begeleiding door de gemeente naar school of werk van jongeren tussen 18 en 27 jaar met arbeidsvermogen die ondersteuning nodig hebben om naar school of aan het werk te komen. De publicatie van dit onderzoek wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2020.

Handhaving in de openbare ruimte

Na raadpleging van het stadspanel in 2018 is het onderwerp Handhaving in de openbare ruimte naar voren gekomen als voorkeur ([zie ook jaarverslag 2018](#)). We verwachten in april 2019 de onderzoeksopzet aan de gemeenteraad en het college te sturen en het onderzoek te starten. Het is de bedoeling in de uitvoering van het onderzoek burgers te betrekken en we willen ook gebruik maken van (ICT)

mogelijkheden om beschikbare data over de handhaving te analyseren. We verwachten dit onderzoek in het tweede kwartaal van 2020 te publiceren.

Geheimhouding op bestuurlijke stukken

Openbaarheid is het uitgangspunt van handelen van het openbaar bestuur. Dit uitgangspunt is vastgelegd in de Grondwet: "De gehele overheid moet bij de uitoefening van haar verschillende taken *openbaarheid* in acht nemen."⁹ Er kunnen echter redenen zijn om informatie niet te openbaren en er geheimhouding op te leggen. Geheimhouding is een onderwerp dat regelmatig speelt in de gemeenteraad, waarbij de noodzaak van geheimhouding ter discussie staat, maar ook de procedures en overwegingen onderwerp zijn van het gesprek. De rekenkamer werkt in de eerste helft van 2019 aan de voorbereiding van een onderzoek naar geheimhouding en zal naar verwachting in het derde kwartaal dit onderzoek starten. Het doel van het onderzoek is om voor de gemeenteraad inzichtelijk te maken of het beleid en de praktijk rondom geheimhouding in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving en of het principe van 'openbaar tenzij' ook in de praktijk goed wordt nageleefd. Er is een mogelijkheid dat dit onderzoek tegelijkertijd ook door de andere G4-rekenkamers wordt uitgevoerd.

Afvalbeleid

In oktober 2017 zijn we een onderzoek naar het Afvalbeleid van de gemeente gestart. De aanleiding van dat onderzoek vond zijn oorsprong in het rekenkameronderzoek 'Moeite met afstand', over verbonden partijen, wat we in december 2015 hebben gepubliceerd. In dat onderzoek was de Haagse Milieu Services één van de onderzochte casussen. Deze verbonden partij is verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van afval in Den Haag. De doelstelling van het onderzoek was voor de raad inzichtelijk te maken in hoeverre de afvalverwijdering voldoet aan de landelijke en de door de raad vastgestelde vereisten en uitgangspunten. In het eerste kwartaal van 2018 hebben we dit onderzoek stopgezet ([zie ook jaarverslag 2018](#)). Mede gezien de op korte termijn af te ronden aanbesteding van de inzameling en verwerking van afval, heeft de rekenkamer besloten dit onderzoek voorlopig niet verder uit te voeren.

2.2 Verkenningen

Als voorbereiding op mogelijke onderzoeken voert de rekenkamer jaarlijks een aantal verkenningen uit naar relevante onderwerpen. Verkenningen kunnen relatief kort zijn wanneer er een directe en urgente aanleiding is voor een onderzoek. Omdat wij de ambitie hebben met ons onderzoek alle beleidsdomeinen van de gemeente te bereiken, kan voor een verkenning ook het opbouwen van kennis over een specifiek onderwerp nodig zijn, voordat een onderzoeksopzet, met afbakening en vraagstelling, kan worden opgesteld. Een verkenning kan leiden tot een onderzoeksopzet en daarmee de start van een onderzoek, maar kan ook leiden tot het niet uitvoeren van een onderzoek.

In het meerjarenprogramma heeft de rekenkamer een onderzoek opgenomen naar de Jeugdzorg. Hiervoor zal in 2019 een verkenning worden gedaan om een definitief onderzoeksonderwerp en de vraagstelling te bepalen. In het kader van deze

⁹ Artikel 110 Grondwet.

verkenning zullen we ook de rol van het inkoopbureau H10 beschouwen en in overleg treden met de andere bij H10 betrokken rekenkamers of rekenkamercommissies om te bezien of een gezamenlijk onderzoek tot de mogelijkheden behoort. Jeugdzorg is één van de onderwerpen die in de consultatie van raadsfracties, in het voorjaar van 2019, het meest is genoemd. Andere onderwerpen die veel zijn genoemd zijn het sturen op woningbouw, in relatie met het grondbeleid van de gemeente en de energietransitie. Wij volgen al enige tijd de ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie in Den Haag en de instrumenten die de gemeente inzet of wil inzetten in het kader van de energietransitie en de klimaatdoelstellingen. Dit onderwerp blijven we ook in 2019 volgen. Daarnaast zullen we naar het onderwerp woningbouw in de loop van 2019 ook een verkenning uitvoeren.

2.3 Monitoring raadsbesluiten n.a.v. rekenkameronderzoek

Met onze onderzoeken willen we bijdragen aan het verbeteren van het functioneren van de gemeente. Het monitoren van de opvolging van raadsbesluiten over de aanbevelingen uit onze rapporten zien wij daarbij als een belangrijke taak. We volgen daarom na de afronding van een onderzoek de implementatie van de aanbevelingen door het college. De rekenkamer toetst daarbij in hoeverre de door het college aangegeven aanpak tegemoet komt aan het raadsbesluit en informeert de raad daarover met een brief. Op dit moment verwachten wij nog voorstellen van het college voor de navolging van het raadsbesluiten naar aanleiding van onze onderzoek naar subsidies ('Eerlijk delen', augustus 2017). Daarnaast zullen we de navolging van de in 2019 te publiceren onderzoeken ook volgen en wanneer dit aan de orde is, de gemeenteraad hierover informeren.

2.4 Opvolgingsonderzoeken

In onze meerjarenstrategie (RIS 294215) hebben we onder meer de ambitie uitgesproken structureel opvolgingsonderzoeken te willen uitvoeren. Naast het beoordelen van de aanpak van het college bij de implementatie van raadsbesluiten naar aanleiding van rekenkameronderzoek, zijn we van mening dat we ook een inhoudelijk oordeel over de uitvoering van raadsbesluiten door het college moeten onderzoeken. Ons doel, zoals neergelegd in de meerjarenstrategie, is elk jaar één opvolgingsonderzoek uit te voeren. Gezien de beschikbare onderzoekscapaciteit is het niet mogelijk in 2019 een opvolgingsonderzoek uit te voeren.

3 WAT GAAT DAT KOSTEN?

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Realisatie 2018	Begroting 2019
Personeelskosten staf	521	456	544
Honorering leden rekenkamer	71	69	71
Inhuur	71	87	62
Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)	98	98	110
Diversen	27	36	31
Totaal	788	746	818

Tabel 7. Begroting 2019

De begroting voor de rekenkamer in 2019 bedraagt € 818.000. Dit is inclusief het rekeningresultaat van 2018 (€ 42.000).

Toelichting per post

Personeelskosten ambtelijke staf

De personeelskosten nemen ten opzichte van de begroting 2018 toe als gevolg van wisselingen in de onderzoeksstaf in 2018, cao-verhogingen en periodieke salarisverhogingen. Vanwege de personele wisselingen was de realisatie in 2018 ook lager dan begroot. In 2019 is de onderzoeksstaf weer volledig bezet.

Honorering leden rekenkamer

De lasten voor de honorering van de leden van de rekenkamer waren in 2018 lager dan begroot vanwege een aanpassing van de onkostenvergoeding in 2018. In 2019 stijgen de lasten weer ten opzichte van de realisatie in 2018, omdat de honorering van raadsleden, waaraan de honorering van de leden gekoppeld is, in 2019 stijgt.

Inhuur

Vanwege hogere personeelslasten en overheadkosten is het budget voor inhuur lager dan dat van 2018. De rekenkamer streeft ernaar onderzoek zoveel mogelijk met eigen onderzoekers uit te voeren. Een deel van het budget voor inhuur is daarom toegevoegd aan de post personeelskosten ambtelijke staf. Het begrootte bedrag voor inhuur zal in 2019 aangewend worden voor inhuur van specifieke deskundigheid ten behoeve van onderzoek.

Overhead

Het aantal m² voor de huisvesting is eind 2018 uitgebreid vanwege de uitbreiding van de staf in 2018 en het feit dat hierdoor de huisvesting niet meer voldeed aan de minimale norm. Daardoor vallen de kosten voor de huisvesting van de rekenkamer in 2019 hoger uit.

Diversen

De begroting 2019 voor diverse uitgaven (opleidingen, abonnementen, kantoorartikelen e.d.) is vanwege de uitbreiding van de staf iets hoger dan de begroting 2018.